

JANÁČEK

Sonáta / Sonata / Sonate

pro klarinet a klavír
for Clarinet and Piano
für Klarinette und Klavier

(úprava Sonáty pro housle a klavír)
(after the Sonata for Violin and Piano)
(nach der Sonate für Violine und Klavier)

upravila / arranged by / bearbeitet von
Shirley Brill

Bärenreiter Kassel · Basel · London · New York · Praha
BA 9581

OBSAH / CONTENTS / INHALT

Preface	III
Předmluva	III
Vorwort	IV
I Con moto	1
II Balada / Ballad / Ballade	9
III Allegretto	18
IV Adagio	22

Notový text vychází ze Souborného kritického vydání děl Leoše Janáčka,
řada E, svazek 1–2: Skladby pro housle a klavír, editoři svazku Jan Krejčí a Alena Němcová,
Supraphon Praha a Bärenreiter Kassel, 1988.

Musical text taken from the Complete Critical Edition of the Works of Leoš Janáček,
Series E, Volume 1–2: Works for Violin and Piano, editors Jan Krejčí and Alena Němcová,
Supraphon Prague and Bärenreiter Kassel, 1988.

Einzelausgabe nach: Kritische Gesamtausgabe der Werke von Leoš Janáček,
Reihe E, Band 1–2: Werke für Violine und Klavier, Herausgeber Jan Krejčí und Alena Němcová,
Supraphon Prag und Bärenreiter Kassel, 1988.

© 2014 by Bärenreiter Praha
Všechna práva vyhrazena / All rights reserved / Alle Rechte vorbehalten
Printed in the Czech Republic
Pořizování jakýchkoli kopií je podle zákona zakázáno.
Any unauthorized reproduction is prohibited by law.
Vervielfältigungen jeglicher Art sind gesetzlich verboten.
ISMN 979-0-2601-0720-5

PREFACE

The only work of Leoš Janáček originally for clarinet and piano, *Minuet and Scherzo* (JW X/19), has unfortunately disappeared. However, the clarinet has always played an important role in his oeuvre, both as an orchestral instrument and in his chamber music. Examining the composer's writing for the instrument, one concludes that it is the upper register of the clarinet and the usage of an E-flat clarinet that attracted Janáček the most. The only existing movement for clarinet and piano, the second movement of the *Concertino* (Più mosso), exemplifies this fact. Further orchestral examples may be found in the *Sinfonietta*, *Taras Bulba*, the "Agneče božij" (Agnus Dei) from the *Glagolitic Mass* as well as in *Říkadla* (Nursery Rhymes).

Despite usual perception of the clarinet as an alto instrument (and as such adjacent to the viola), I have decided to keep the original registration, derived from the violin part. This, I believe, achieves sound very idiomatic to Janáček's concept of the clarinet. I therefore recommend choosing the higher octave whenever an *ossia* appears. The fact that Janáček's writing for the violin is sparse of double-stops and particular string-instrument techniques makes the adaptation for the clarinet all the more natural. In arranging this sonata,

the piano part has been only minimally altered. Only in the Trio of the movement III (bars 60–62) have I decided to set the higher voice of the violin in the piano's right hand and entrust the lower voice to the clarinet.

Janáček has always been one of the composers most dear to me. When listening to the *Sonata for Violin and Piano* for the first time, I was in awe. It was not, however, the instrumental qualities so much as the vocal ones, the imitation of speech and the folkloristic timbre of several passages, which seemed to me to take the foreground. It was these qualities that made me realise that this music might be expressed in means other than the original instrumentation, hence the idea to set it to clarinet and piano. It is my hope that this arrangement will become part of the standard clarinet repertoire, and I am glad that the Leoš Janáček International Competition in Brno has decided to include it in its programme.

In preparing this edition, I followed the Complete Critical Edition of the Works of Leoš Janáček and normalised the notation.

Shirley Brill
Berlin, May 2014

PŘEDMLUVA

Jediné dílo Leoše Janáčka pro klarinet a klavír, *Menuetto a Scherzo* (JW X/19), je bohužel nezvěstné. Klarinet ovšem vždy hrál významnou roli v jeho dílech jak orchestrálních, tak komorních. Při bližším prozkoumání skladatelova kompozičního stylu pro tento nástroj lze usoudit, že Janáčka nejvíce lákal horní rejstřík klarinetu a Es klarinet. Jediná existující věta pro klarinet a klavír, druhá věta *Concertina* (Più mosso), to potvrzuje. Další orchestrální ukázky lze najít v *Sinfoniettě*, *Taras Bulbovi*, v „Agneče božij“ z *Glagolské mše* či v *Říkadlech*.

Byť se klarinet obvykle považuje za altový nástroj (a jako takový je blízký viole), rozhodla jsem se zachovat původní rejstřík, který vychází z houslového

partu, což dle mého názoru lépe odpovídá Janáčkovu osobitému pojetí klarinetu. Proto doporučuji, kdekoliv hráč narazí na *ossia*, aby zvolil horní oktávu. Janáčkovu kompozice pro housle užívá jen poskrovnou dvojhmatů a technik specifických pro strunné nástroje, což činí úpravu pro klarinet o to přirozenější. Při úpravě této sonáty jsem klavírní part pozměnila jen v minimální míře. Pouze v triové části třetí věty (v taktech 60–62) jsem se rozhodla převést vyšší hlas houslí do pravé ruky klavíru a přenechat nižší hlas klarinetu.

Janáček byl vždy jedním z mých nejmilejších skladatelů. Když jsem se poprvé zaposlouchala do *Sonáty pro housle a klavír*, cítila jsem úžas. Ale nebyly to ani

tak instrumentální vlastnosti jako spíše ty vokální, imitace mluveného slova a lidové zabarvení některých pasáží, které upoutaly mou pozornost. Právě díky těmto rysům jsem si uvědomila, že Janáčkovu hudbu lze vyjádřit i jinými způsoby než původní instrumentací, a tak se zrodil nápad vytvořit úpravu pro klarinet a klavír. Mým přáním je, aby se toto aranžmá stalo součástí standardního klarinetového repertoáru, a jsem potěšena, že Mezinárodní soutěž Leoše Janáčka

v Brně se rozhodla zařadit skladbu do svého programu.

Při přípravě toho vydání jsem vycházela ze Souborného kritického vydání děl Leoše Janáčka a přizpůsobila jsem notaci současným zvyklostem.

Shirley Brill
Berlín, květen 2014
(přeložil Adam Prentis)

VORWORT

Leoš Janáček komponierte nur ein einziges, leider verschollenes Originalwerk für Klarinette und Klavier, nämlich ein *Menuett und Scherzo* (JW X/19). Die Klarinette spielt dennoch in seinem Schaffen durchweg eine wichtige Rolle, sei es als Orchesterinstrument oder im Bereich der Kammermusik. Untersucht man die spezifische Schreibart des Komponisten für das Instrument, so wird deutlich, dass er sich insbesondere vom hohen Register und dem Klang der Es-Klarinette angezogen fühlte. Dies belegen der zweite, für Klarinette und Klavier komponierte Satz (*Più mosso*) des *Concertino* (der einzig erhaltene in dieser Besetzung) sowie Orchesterstellen in der *Sinfonietta*, in *Taras Bulba*, im „Agneče božij“ (Agnus Dei) aus der *Glagolitischen Messe* sowie in *Říkadla* (Kinderreime).

Obwohl die Klarinette gemeinhin als ein Instrument der Altlage (und als solches der Viola nahe stehend) aufgefasst wird, habe ich mich entschlossen, das Originalregister der Violinstimme beizubehalten. Für meine Begriffe entspricht das Klangergebnis Janáčeks Vorstellung von der Klarinette sehr genau. Aus diesem Grund empfehle ich, bei *ossia*-Stellen stets der höheren Oktave den Vorzug zu geben. Da Janáček für die Violine kaum Doppelgriffe notiert und nur wenige streicherspezifische Techniken verwendet, wirkt die Fassung für Klarinette ganz natürlich. Bei der Bearbeitung dieser Sonate wurde der Klavierpart nur minimal verändert; lediglich im Trioteil des dritten Satzes (Tak-

te 60–62) habe ich entschieden, die höhere Melodielinie der Violine in die rechte Hand des Klaviers zu legen und die tiefere Stimme der Klarinette anzuvertrauen.

Janáček gehört zu jenen Komponisten, die mir besonders ans Herz gewachsen sind. Als ich die *Sonate für Violine und Klavier* zum ersten Mal hörte, war ich voller Ehrfurcht. Es waren aber weniger die instrumentalen als die vokalen Eigenschaften, die Nachahmung der Sprache und die folkloristische Färbung vieler Passagen, die sich für mich in den Vordergrund drängten. Diese Eigenschaften brachten mich zu der Überzeugung, dass sich die Musik auch mit einer anderen als der ursprünglichen Instrumentierung darstellen lässt, und so entstand die Idee, das Werk für Klarinette und Klavier zu bearbeiten. Ich hoffe, dass diese Fassung ihren Weg in das Standardrepertoire der Klarinetisten finden wird, und freue mich über die Entscheidung des Internationalen Leoš-Janáček-Wettbewerbs in Brünn, das Arrangement in sein Auswahlprogramm aufzunehmen.

Der vorliegenden Ausgabe habe ich den Notentext der Kritischen Gesamtausgabe der Werke von Leoš Janáček zugrunde gelegt; die Notationsweise wurde angepasst.

Shirley Brill
Berlin, Mai 2014
(übersetzt von Gudula Schütz)